

Μαρία Καραμεσίνη*

Η «επόμενη μέρα» της μισθωτής εργασίας: Ο εφιάλτης της ανεργίας, της υποαπασχόλησης και της φτωχοποίησης

Από τη Δευτέρα 4^η Μαΐου ξεκινά η δεύτερη φάση της κρίσης του κορωνοϊού, αυτή της σταδιακής επανεκκίνησης της οικονομίας, σε συνθήκες ριζικής αβεβαιότητας για την εξέλιξη τόσο της πανδημίας όσο και της οικονομικής κρίσης, στην Ελλάδα, την Ευρώπη και παγκόσμια. Όλοι οι διεθνείς οργανισμοί, τα ινστιτούτα και οι σοβαροί αναλυτές προβλέπουν ότι θα καταγραφεί η μεγαλύτερη ύφεση μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και ότι οι εξαρτώμενες από τον τουρισμό οικονομίες θα είναι τα μεγαλύτερά της θύματα, ενώ η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας εκτιμά στο 10,5% τη μείωση του χρόνου εργασίας παγκοσμίως για το δεύτερο τρίμηνο του 2020, που ισοδυναμεί με απώλειες 305 εκατομμυρίων θέσεων εργασίας πλήρους απασχόλησης.

Παρά την γενική αισιοδοξία που προκάλεσε στον ελληνικό πληθυσμό η επικείμενη άρση των περιοριστικών μέτρων, ήδη οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες της υγειονομικής κρίσης αρχίζουν να γίνονται δημόσια ορατές. Το

---

* Καθηγήτρια Οικονομικών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, μέλος του ΔΣ του Ινστιτούτου Νίκος Πουλαντζάς, πρώην πρόεδρος και διοικήτρια του ΟΑΕΔ.

εισόδημα πάρα πολλών νοικοκυριών έχει ήδη υποστεί μείωση, ένα μεγάλο μέρος των ιδιοκτητών επιχειρήσεων αμφιβάλει για το εάν τους συμφέρει να ανοίξουν τις μονάδες τους ή φοβάται τη χρεοκοπία, ενώ ο κόσμος της εργασίας βρίσκεται αντιμέτωπος με την εφιαλτική προοπτική της ανεργίας και της φτωχοποίησης, καθώς και μονιμότερων εργασιακών ανατροπών, που έρχονται να προστεθούν σε εκείνες των Μνημονίων.

Κατά τη δεύτερη φάση της υγειονομικής κρίσης, που αναμένεται να διαρκέσει μέχρι το τέλος της πανδημίας και των επιπτώσεών της στην οικονομική ζωή της χώρας, προβλέπεται να διαμορφωθούν τα βασικά χαρακτηριστικά του νέου εργασιακού τοπίου και καθεστώτος εργασιακών σχέσεων, να κριθεί η ικανότητα προσαρμογής των μικρομεσαίων αλλά και των μεγαλύτερων επιχειρήσεων, αυτοαπασχολούμενων, αγροτών και ελεύθερων επαγγελματιών στις συνθήκες μειωμένης εσωτερικής και εξωτερικής ζήτησης, και να αποκρυσταλλωθεί ο συνασπισμός οικονομικών συμφερόντων και κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων που θα επιδιώξει να δρομολογήσει ένα κάποιο, εξ ορισμού ασταθές, μοντέλο οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας σε ένα αβέβαιο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον. Ένα περιβάλλον ανταγωνισμών μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων του πλανήτη, στο έδαφος μιας μεγάλης κρίσης του παγκόσμιου καπιταλισμού καθώς και έλλειψης ηγεσίας και ενός σχεδίου ευρωπαϊκής ενοποίησης στη βάση της αλληλεγγύης.

Σίγουρα η έκβαση των αγώνων των εργαζομένων της χώρας μας για εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα και αξιοπρεπείς όρους εργασίας δεν είναι εκ των προτέρων γνωστή, αλλά ο σημερινός συσχετισμός δύναμης είναι δυσμενέστατος εις βάρος τους τόσο στους χώρους εργασίας όσο και στο πολιτικό επίπεδο, ενώ η αναμενόμενη αύξηση της ανεργίας θα τον επιδεινώσει περαιτέρω. Οι εργαζόμενοι βρίσκονται ακόμα μια φορά σε θέση άμυνας, απέναντι στα μέτρα και στους σχεδιασμούς της κυβέρνησης και των πιο επιθετικών μερίδων της εργοδοσίας, που επιδιώκουν να τους φορτώσουν το μεγαλύτερο δυνατό βάρος της οικονομικής κρίσης, εδραιώνοντας νέες πρακτικές στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων. Ωστόσο, κανένας αγώνας δεν πάει χαμένος. Οι εργαζόμενοι της πρώτης γραμμής – στην υγεία, στη φροντίδα στο σπίτι, στην καθαριότητα, στην τροφοδοσία – που έδωσαν και δίνουν το παράδειγμα της ευθύνης και της αλληλεγγύης, κέρδισαν κοινωνική αναγνώριση και απέσπασαν

ήδη κάποιες κατακτήσεις, μαζί με άλλες ομάδες που δικαιώθηκαν στις διεκδικήσεις τους. Όχι μεγάλες, αλλά ικανές να δώσουν ελπίδα ότι το μέλλον είναι ανοικτό.

Προβλέψεις για την ύφεση και την ανεργία – ο κομβικός ρόλος του τουρισμού

Οι προβλέψεις για το μέγεθος της τρέχουσας και επερχόμενης ύφεσης της ελληνικής οικονομίας αποκλίνουν σημαντικά, δεδομένης της αβεβαιότητας για την εξέλιξη της πανδημίας, του είδους και των επιπτώσεων των μέτρων κρατικής παρέμβασης. Στο υποθετικό σενάριο σταθερής αποκλιμάκωσης της πανδημίας από τον Ιούνιο, οι προβλέψεις του ΔΝΤ μιλούν για ύφεση της ελληνικής οικονομίας φέτος κατά 10% και άνοδο της ανεργίας κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες, από το 17,3% στο 22,3%. Μια αναζωπύρωση της πανδημίας το δεύτερο εξάμηνο θα οδηγούσε σε ύφεση 13% και την ανεργία ακόμα υψηλότερα, κοντά στο απόγειο της περιόδου των Μνημονίων.

Αντίθετα, η κυβέρνηση κάνει λόγο για μείωση του ΑΕΠ κατά 4,7% και αύξηση της ανεργίας στο 19,9% ενώ, στον αντίποδα, ο ΟΟΣΑ εκτιμά ύφεση 34%, θεωρώντας την Ελλάδα τη χώρα που θα υποστεί τις μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας από όλα τα κράτη-μέλη του, λόγω συγκέντρωσης του 45% της συνολικής απασχόλησης στους διεθνώς περισσότερο πληττόμενους από την πανδημία κλάδους (βιομηχανία μεταφορικών μέσων και οχημάτων, κατασκευές, εμπόριο, αερομεταφορές, καταλύματα, επισιτισμός, επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία, άλλες προσωπικές υπηρεσίες).

«ΕΡΓΑΝΗ» - ΡΟΕΣ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ			
	Μάρτιος 2019	Μάρτιος 2020	Διαφορά
ΠΡΟΣΛΗΨΕΙΣ	202.157	103.002	-99.155
Οικειοθελείς αποχωρήσεις	67.860	67.861	1
Απολύσεις	25.701	30.068	4.367
Λήξεις συμβάσεων ορισμένου χρόνου	65.223	46.976	-18.247
ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΙΣ	158.784	144.305	-14.479
ΙΣΟΖΥΓΙΟ	43.373	-41.903	-85.276

Κι ενώ οι προβλέψεις για την ύφεση είναι αβέβαιες, είναι εντελώς βέβαιο ότι η ανεργία στη χώρα μας θα σημειώσει πολύ μεγάλη άνοδο μετά την επανεκκίνηση της οικονομίας εν μέρει από τις απολύσεις αλλά κυρίως από την έλλειψη προσλήψεων. Τα στοιχεία του συστήματος ΕΡΓΑΝΗ για το μήνα Μάρτιο δείχνουν ότι η υγειονομική κρίση κόστισε 4,5 χιλιάδες περισσότερες απολύσεις, 100 χιλιάδες λιγότερες προσλήψεις και 85 χιλιάδες λιγότερες νέες θέσεις εργασίας, με τις γυναίκες και τους άνδρες να επιμερίζονται τις απώλειες ανάλογα με το μερίδιό τους στη μισθωτή απασχόληση.

Η έλλειψη ρευστότητας των επιχειρήσεων, η περιορισμένη πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα, ιδίως από τις μικρότερες που αντιμετωπίζουν στην πράξη αποκλεισμό, τα μεγάλα έξοδα επαναλειτουργίας, τα προβλήματα εφοδιασμού, σε συνδυασμό με τα ανεπαρκή και καθυστερημένα κυβερνητικά μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων και τη μειωμένη εσωτερική και εξωτερική ζήτηση αναμένεται να οδηγήσουν χιλιάδες επιχειρήσεις σε αδυναμία ανοίγματος ή στη χρεωκοπία. Σύμφωνα με πρόσφατη πανελλαδική έρευνα[†], το 40% των ελληνικών νοικοκυριών έχει υποστεί μείωση εισοδήματος τον τελευταίο ενάμιση μήνα, λόγω της μη αναπλήρωσης από το κράτος των απωλειών μισθών και εισοδημάτων από αυτοαπασχόληση και της παράτασης της διάρκειας της ανεργίας σε άτομα που προσέβλεπαν στο να προσληφθούν.

Πρόσφατη έρευνα της ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ[‡] για τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις με έως 49 εργαζομένους, που αποτελούν το 99% των ελληνικών επιχειρήσεων και προσφέρουν το 80% των θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, αποκάλυψε ότι επτά στις δέκα επιχειρήσεις θεωρούν ότι θα αντιμετωπίσουν πρόβλημα ρευστότητας μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων, ενώ μία στις επτά κινδυνεύει με οριστικό «λουκέτο». Αυτό θα σήμαινε απώλεια 250 χιλιάδων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

[†] Έρευνα της Metron Analysis για λογαριασμό της διαΝΕΟσις «Πώς ζουν οι Έλληνες στην πανδημία» (Απρίλιος 2020), διαθέσιμη στο : https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2020/04/covid-19_survey.pdf

[‡] Έρευνα της Marc για λογαριασμό του ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ (Απρίλιος 2020), διαθέσιμη στο : <https://imegsevee.gr/wp-content/uploads/2020/04/%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1-covid19.pdf>

«ΕΡΓΑΝΗ»	Μάρτιος - Αύγουστος 2019
Προσλήψεις	1.542.667
Τουρισμός (%)	44,5%
Νέες θέσεις εργασίας	279.379
Τουρισμός (%)	91,1%

*Τουρισμός (στενός ορισμός)=καταλύματα & επισιτισμός.

** Νέες θέσεις εργασίας= προσλήψεις-αποχωρήσεις

Ταυτόχρονα, η εξάρτηση του ελληνικού τουρισμού από τις αφίξεις από το εξωτερικό και οι προβλέψεις για τεράστια μείωσή τους του καλοκαιρινούς μήνες[§] αφήνουν ξεκρέμαστους τους εποχικούς και περιστασιακά εργαζόμενους στον τομέα αυτό που, ανάλογα με το στενό ή ευρύ ορισμό του, παράγει από το 10% έως το 20% του ΑΕΠ και απασχολεί από το 20% έως το 26% των εργαζόμενων της χώρας, με το 46% να είναι γυναίκες. Ενδεικτικά, μόνο στα καταλύματα και στον επισιτισμό (στενός ορισμός τουρισμού) δημιουργήθηκαν πέρσι, μεταξύ Μαρτίου και Αυγούστου, 260 χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας και έγιναν 700 χιλιάδες προσλήψεις για εργασία μερικών ημερών ή εβδομάδων, για αρκετούς μήνες ή για αόριστη διάρκεια.

Η πρόσφατη έρευνα του Ινστιτούτου Τουριστικών Μελετών και Προβλέψεων για λογαριασμό του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος** έδειξε ότι το 65% των ξενοδοχείων συνεχούς λειτουργίας και το 52% των ξενοδοχείων εποχικής λειτουργίας θεωρεί πιθανή ή πολύ πιθανή τη χρεοκοπία, ενώ και οι δύο κατηγορίες προβλέπουν μείωση του τζίρου κατά 56% και της απασχόλησης κατά 40%. Τούτων δεδομένων, εάν δεν εφαρμοστεί μεγάλης κλίμακας πρόγραμμα ενίσχυσης του εσωτερικού

[§] Για παράδειγμα η Γερμανία, μία από τις βασικές μας τουριστικές αγορές, απαγορεύει τις πτήσεις στο εξωτερικό τουλάχιστον έως 15 Ιουνίου. Επίσης, δημοσιεύματα γερμανικών εφημερίδων υποστηρίζουν ότι η ελληνική κυβέρνηση παρουσιάζει μια «εξωραϊσμένη πραγματικότητα» για την υγειονομική κατάσταση της χώρας, ότι το ποσοστό των τεστ στον πληθυσμό είναι «γελοία χαμηλό» και ότι η όλη εικόνα ασφάλειας «έχει ως στόχο την προσέλκυση τουριστικής πελατείας».

** 3^η έρευνα (1-10 Απριλίου 2020) του Ινστιτούτου Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (ΙΤΕΠ) για λογαριασμό του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου με τίτλο «Covid19 και ελληνική ξενοδοχία», διαθέσιμη στο : https://www.grhotels.gr/wp-content/uploads/2020/04/Survey_Covid19_v03.pdf

τουρισμού^{††}, μεγάλο μέρος των επιχειρήσεων των εμπλεκόμενων κλάδων απειλούνται με κατάρρευση και οι απώλειες σε θέσεις εργασίας θα είναι τεράστιες^{‡‡}.

Επανεκκίνηση της οικονομίας με παράταση των έκτακτων εργασιακών μέτρων του lockdown και άρση της προστασίας της απασχόλησης

Από την 4^η Μαΐου μπήκαμε στη δεύτερη φάση της υγειονομικής κρίσης που περιλαμβάνει αφενός τη σταδιακή επανεκκίνηση της οικονομίας εντός του Μαΐου, αφετέρου την «επάνοδο της οικονομίας στην κανονικότητα»^{§§}, που προβλέπεται, σύμφωνα με την κυβέρνηση, να διαρκέσει τουλάχιστον μέχρι τα τέλη του χρόνου. Όπως θα δείξουμε στη συνέχεια, κατά τη δεύτερη φάση όχι μόνο θα συνεχιστεί η μείωση του εισοδήματος των εργαζομένων που έλαβε χώρα κατά την πρώτη φάση του lockdown, αλλά επιπλέον οι εργαζόμενοι θα βρεθούν αντιμέτωποι με τον κίνδυνο της ανεργίας, της υποαπασχόλησης και της φτωχοποίησης. Να ξεκινήσουμε από την σταδιακή άρση των απαγορεύσεων λειτουργίας των επιχειρήσεων τον Μάιο.

Το Μάιο θα παραμείνουν σε ισχύ όλα τα έκτακτα εργασιακά μέτρα του lockdown: α) η αναστολή συμβάσεων εργασίας και επιδότηση των εργαζομένων σε αναστολή (επιδότηση της ανεργίας αντί επιδότησης της εργασίας), β) η δυνατότητα των εργοδοτών να επιβάλλουν μονομερώς εξ αποστάσεως εργασία στο σύνολο του προσωπικού που συνεχίζει να εργάζεται και στο μέχρι 10% του προσωπικού που βρίσκεται σε αναστολή σύμβασης εργασίας, γ) η δυνατότητα μονομερούς επιβολής από τον εργοδότη εκ περιτροπής εργασίας σε τουλάχιστον 50% του προσωπικού μιας επιχείρησης και δ) η κατάργηση της υποχρέωσης των εργοδοτών να δηλώνουν εκ των

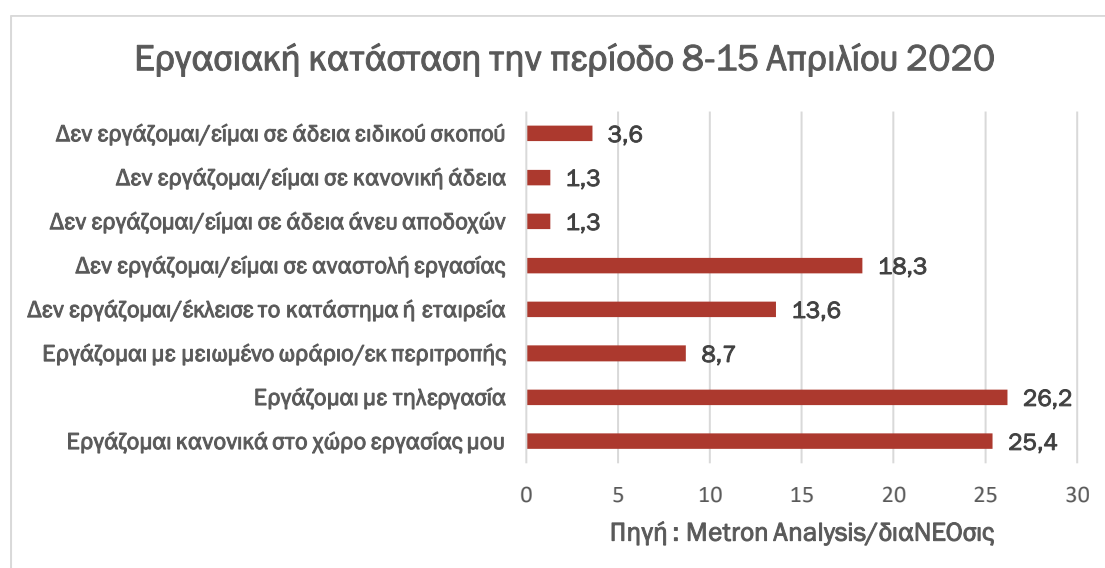
^{††} Μαρία Καραμεσίνη, Επίδομα Διακοπών για Όλους, ΕφΣΥΝ 6-4-2020, https://www.efsyn.gr/stiles/apopseis/238120_epidoma-diakopon-gia-oloyis

^{‡‡} Η πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για τη στήριξη του τουρισμού, που περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα «ΜΕΝΟΥΜΕ ΟΡΘΙΟ!» και αφορά πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού ύψους 200 εκατομμυρίων ευρώ είναι στη σωστή κατεύθυνση αλλά ανεπαρκής από άποψη κλίμακας.

^{§§} Όπως αποκαλείται στα επίσημα κυβερνητικά κείμενα.

προτέρων στο σύστημα ΕΡΓΑΝΗ το ωράριο εργασίας και τις υπερωρίες του προσωπικού τους.

Τα έκτακτα μέτρα του lockdown – το «νέο εργατικό δίκαιο» του Υπ. Εργασίας – έχουν δημιουργήσει ένα εντελώς νέο τοπίο εργασιακών σχέσεων και έχουν οδηγήσει στη μείωση του εισοδήματος ενός μεγάλου ποσοστού μισθωτών του ιδιωτικού τομέα. Πρόσφατη πανελλαδική έρευνα^{***} έδειξε ότι, την περίοδο του lockdown, 52% του εργατικού δυναμικού συνέχισε να εργάζεται κανονικά, με το 25,4% να πηγαίνει κανονικά στο χώρο εργασίας του και το 26,2% να δουλεύει από το σπίτι, ενώ το 41% υπάχθηκε στα μέτρα του «νέου εργατικού δικαίου», με το 9% να εργάζεται εκ περιτροπής και το 32% να έχει μπει σε καθεστώς αναστολής της σύμβασης εργασίας.^{†††}

Το έκτακτο μέτρο της αναστολής των συμβάσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα ήταν αυτό κυρίως που παρήγαγε μείωση εισοδήματος των μισθωτών σε μαζική κλίμακα, εφόσον το 32% των μισθωτών της χώρας μπήκε σε αυτό το καθεστώς και όλοι είδαν μερική αναπλήρωση των αποδοχών τους από την «αποζημίωση ειδικού σκοπού». Σε περίπου τους μισούς από αυτούς, η μείωση εισοδήματος ήταν από 45% και πάνω,

^{***} Έρευνα της Metron Analysis για λογαριασμό της διαΝΕΟσις «Πώς ζουν οι Έλληνες στην πανδημία» (Απρίλιος 2020), διαθέσιμη στο : https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2020/04/covid-19_survey.pdf

^{†††} Τα αποτελέσματα της έρευνας για τους εργαζομένους με αναστολή σύμβασης συμπίπτουν με τα στοιχεία του Υπ. Εργασίας για 800 χιλιάδες μισθωτούς που έχουν μέχρι τώρα λάβει την «αποζημίωση ειδικού σκοπού» και αντιστοιχούν στο 32% του αριθμού των μισθωτών που εκτιμά η ΕΛΣΤΑΤ.

δεδομένου ότι η αποζημίωση των 800€ αντιστοιχεί, κατόπιν μηνιαίας αναγωγής (533€), στο 55% του καθαρού μέσου μηνιαίου μισθού στον ιδιωτικό τομέα (985€)⁺⁺⁺. Στους εργαζόμενους που υπέστησαν μείωση μισθών πρέπει να προστεθούν και οι 4,5 χιλιάδες μισθωτοί, των οποίων οι συμβάσεις πλήρους απασχόλησης μετατράπηκαν σε εκ περιτροπής εντός του Μαρτίου, καθώς και αυτοί των οποίων η μετατροπή σύμβασης έγινε εντός του Απριλίου, για τον αριθμό των οποίων δεν διαθέτουμε ακόμα επίσημα στοιχεία. Τέλος, καταβαράθρωση του εισοδήματός τους είδαν και όσοι εργαζόμενοι δεν συμπεριελήφθησαν από το Υπ. Εργασίας σε αυτούς που δικαιούνται «αποζημίωσης ειδικού σκοπού»: μεγάλο ποσοστό των καλλιτεχνών και των εργαζόμενων του πολιτισμού, οι εργαζόμενοι-ες που δουλεύουν με εργόσημο ή βρίσκονται σε επίσχεση εργασίας, οι αδήλωτες εργαζόμενες που παρέχουν οικιακές υπηρεσίες καθαριότητας και φροντίδας και οι λοιποί αδήλωτοι εργαζόμενοι.

Όπως προαναφέραμε, το σύνολο των έκτακτων εργασιακών μέτρων του lockdown θα παραμείνει σε ισχύ και κατά τη φάση σταδιακής επανεκκίνησης της οικονομίας το μήνα Μάιο. Σύμφωνα με την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου (ΠΝΠ) της 1^{ης} Μαΐου, η αναστολή των συμβάσεων εργασίας θα παραταθεί στις επιχειρήσεις που έκλεισαν με απόφαση δημόσιας αρχής για όσο διάστημα παραταθεί και η απαγόρευση λειτουργίας τους, ενώ στις σημαντικά πληττόμενες από την υγειονομική κρίση επιχειρήσεις μπορεί να παραταθεί εφόσον το επιλέξει η επιχείρηση κατ' ανώτατο όριο μέχρι την 31^η Μαΐου και για μέχρι 60% του προσωπικού. Και στα δύο είδη επιχειρήσεων οι εργαζόμενοι θα εισπράξουν την αποζημίωση ειδικού σκοπού κατ' αναλογία των ημερών παράτασης της διάρκειας της αναστολής.

Παρά τους περί του αντιθέτου ισχυρισμούς της για γενική απαγόρευση απολύσεων κατά την περίοδο του lockdown, η κυβέρνηση της ΝΔ απαγόρευσε τις απολύσεις μόνο στις επιχειρήσεις στις οποίες επέβαλε απαγόρευση λειτουργίας και μόνο για το διάστημα της τελευταίας. Στις υπόλοιπες επιχειρήσεις επέβαλε ρήτρα διατήρησης των θέσεων εργασίας μόνο εφόσον αυτές επέλεγαν να κάνουν χρήση μέτρων οικονομικής στήριξης (αναστολή καταβολής οφειλών, έκτακτα χρηματοδοτικά εργαλεία), ενώ σε όσες σημαντικά πληττόμενες από την κρίση προσέφυγαν προαιρετικά στο μέτρο της αναστολής συμβάσεων επέβαλε τη διατήρηση του ίδιου προσωπικού με το ίδιο καθεστώς εργασίας για ισόχρονο

⁺⁺⁺ Το ύψος του ακαθάριστου μέσου μισθού είναι 1161,39€

διάστημα της αναστολής. Η ΠΝΠ της 1^{ης} Μαΐου αντικατέστησε το ισόχρονο διάστημα με διάστημα 45 ημερών από τη λήξη της παράτασης της αναστολής των συμβάσεων και εντεύθεν. Οι επιχειρήσεις στις οποίες επιβλήθηκε απαγόρευση λειτουργίας μπορούν να προβούν σε απολύσεις αμέσως μετά την άρση της απαγόρευσης, με αποτέλεσμα οι εργαζόμενοί τους που σήμερα βρίσκονται σε αναστολή σύμβασης να κινδυνεύουν να χάσουν τη δουλειά τους από την επόμενη μέρα της επαναλειτουργίας. Ο εφιάλτης της ανεργίας ξεκινάει για τους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα μαζί με την επανεκκίνηση της οικονομίας, σε άλλους νωρίτερα και σε άλλους λίγο αργότερα.

«Επάνοδος στην κανονικότητα» με μειωμένα ωράρια και μειωμένους μισθούς

Παραμονή Πρωτομαγιάς, ο υπουργός Εργασίας δεν ανακοίνωσε μόνο τα μέτρα παράτασης της αναστολής των συμβάσεων εργασίας για τον μήνα Μάιο αλλά και το εμβληματικό μέτρο ευελιξίας των επιχειρήσεων κατά τη φάση «επανάδου της οικονομίας στην κανονικότητα», που ξεκινάει τον Ιούνιο, οπότε θα έχει ολοκληρωθεί η σταδιακή άρση των απαγορεύσεων λειτουργίας των επιχειρήσεων στους διάφορους κλάδους της οικονομίας. Το εμβληματικό μέτρο της δεύτερης φάσης, που θα χρηματοδοτηθεί από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα SURE, είναι ένα σύστημα εργασίας μειωμένου ωραρίου και μειωμένων μισθών, όπου το κράτος αναπληρώνει μέρος των απωλειών των αποδοχών των εργαζομένων στο πρότυπο του γερμανικού μοντέλου *kurzarbeit*⁵⁵⁵.

Όλες οι επιχειρήσεις θα έχουν τη δυνατότητα να εντάξουν τους εργαζόμενούς τους στο νέο σύστημα εργασίας μειωμένου ωραρίου, στο οποίο θα ανακυκλωθεί το σημερινό έκτακτο μέτρο της εκ περιτροπής εργασίας με μονομερή απόφαση του εργοδότη, του οποίου η ισχύς λήγει τυπικά στο τέλος Σεπτεμβρίου. Στο σύστημα αυτό, η επιχείρηση θα καταβάλλει στο προσωπικό της που εντάσσεται στο σύστημα το μισθό που αναλογεί στο δεδουλευμένο χρόνο εργασίας, ενώ το κράτος θα

---

⁵⁵⁵ Στα γερμανικά «kurtarbeit» σημαίνει επί λέξει «μικρή/σύντομη δουλειά». Είναι το ανάλογο του διεθνούς όρου «mini-jobs».

αναπληρώνει το 40-60% των απωλειών αποδοχών, με βάση τα οριζόμενα από την ατομική σύμβαση εργασίας. Συνεπώς οι εργαζόμενοι που θα δουλεύουν με μειωμένο ωράριο θα έχουν μείωση αποδοχών σε σχέση με την προ του lockdown περίοδο, η οποία θα είναι τόσο μεγαλύτερη όσο μεγαλύτερη είναι η μείωση του χρόνου εργασίας και όσο μικρότερο είναι το ποσοστό αναπλήρωσης των απωλειών από το κράτος. Το μέτρο αυτό θα παραμείνει ενεργό τουλάχιστον μέχρι το τέλος του έτους.

Εκτός από το κομβικό ζήτημα του ποσοστού αναπλήρωσης των απωλειών από το κράτος και της μείωσης των αποδοχών των εργαζομένων, εγείρονται και άλλα σοβαρά ζητήματα, όπως οι προϋποθέσεις ως προς τις αντικειμενικές ανάγκες της επιχείρησης και οι μηχανισμοί ελέγχου, η σύμφωνη γνώμη των εργαζομένων και των συνδικάτων, το ανώτατο χρονικό διάστημα εφαρμογής του μέτρου ώστε να αποτελεί προσωρινό μέτρο ευελιξίας για τις επιχειρήσεις και προστασίας των θέσεων εργασίας και όχι μόνιμο μέτρο επιδότησης εργασίας μειωμένων αποδοχών καθώς και ο κίνδυνος κατάχρησης του μέτρου από εργοδότες που θα υποδηλώνουν το χρόνο εργασίας των εργαζομένων, προκειμένου να μεταφέρουν μισθολογικό κόστος στις πλάτες του κοινωνικού συνόλου μέσω του σφετερισμού δημόσιων πόρων.

Είναι φανερό ότι μια γενίκευση του μέτρου, χωρίς πλήρη αναπλήρωση των απωλειών των αποδοχών των μισθωτών, θα οδηγούσε μεγάλα στρώματα εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα στη φτωχοποίηση, στη διάβρωση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και, μαζί με την ανεργία, στην καταβράθρωση της διαπραγματευτικής δύναμης των συνδικάτων. Επιπρόσθετα, μια έλλειψη ασφαλιστικών δικλείδων στην εφαρμογή του θα οδηγούσε στη χρήση δημοσίων πόρων όχι για τη διατήρηση των θέσεων εργασίας, αλλά για την ανασύσταση των κερδών του κεφαλαίου.

Επίλογος: Η μισθωτή εργασία την «επόμενη μέρα»

Σε κάθε οικονομική κρίση, κράτος και κεφάλαιο προσπαθούν να μεταθέσουν το μεγαλύτερο δυνατό κόστος στους εργαζόμενους, μέσω αλλαγών στις εργασιακές σχέσεις, επιδείνωσης των όρων εργασίας, μειώσεων μισθών και απολύσεων. Η κρίση του κορωνοϊού δεν αποτελεί εξαίρεση. Η αναστολή των συμβάσεων εργασίας κατά τη φάση του lockdown, που θα συνεχιστεί το Μάιο, οδήγησε σε μειώσεις μισθών. Από

τον Ιούνιο θα αντικατασταθεί από ένα σύστημα εργασίας μειωμένου χρόνου, με μειωμένο μισθό και μερική αναπλήρωση της απώλειας αποδοχών από το κράτος, που θα οδηγήσει εκ νέου σε μειώσεις εισοδήματος και φτωχοποίηση μεγάλο μέρος των μισθωτών του ιδιωτικού τομέα. Η μεγαλύτερη όμως απειλή για τον κόσμο της εργασίας προέρχεται από την επιδείνωση της ύφεσης και τον κίνδυνο επιστροφής της ανεργίας στα επίπεδα που βρέθηκε επί Μνημονίων.

Κάθε οικονομική κρίση βάζει τον κόσμο της εργασίας σε θέση άμυνας. Ωστόσο, υπήρξαν και νίκες και κατακτήσεις των εργαζομένων και της κοινωνίας στο εργασιακό πεδίο τον τελευταίο ενάμιση μήνα. Απαριθμώ μερικές από αυτές:

- Η ένταξη 160 χιλιάδων «αόρατων» εργαζομένων που δεν αμείβονται με μισθό στους δικαιούχους της αποζημίωσης των 800 ευρώ.
- Η κατάργηση της προϋπόθεσης τηλεκατάρτισης για τη λήψη της αποζημίωσης των 600 ευρώ από 156 χιλιάδες επιστήμονες, μετά το φιάσκο των voucher.
- Η δρομολόγηση της προκήρυξης περίπου τριών χιλιάδων μόνιμων θέσεων εργαζομένων στους δήμους για το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι», κάτι που εκκρεμούσε από την περίοδο της διακυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ.
- Γιατροί, νοσηλεύτριες-ές, εργαζόμενοι-ες στο ΕΚΑΒ και εργαζόμενες-οι των δήμων του προγράμματος «Βοήθεια στο σπίτι» εντάσσονται στα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα, που δίνουν δικαίωμα σε συνταξιοδότηση πέντε χρόνια νωρίτερα από το γενικό νόμιμο όριο ηλικίας.

Οι δύο τελευταίες κατακτήσεις αντανακλούν την αναγνώριση από την κοινωνία τόσο της αξίας του δημόσιου συστήματος υγείας για την αντιμετώπιση της πανδημίας όσο και της αξίας της φροντίδας για την περίθαλψη και παροχή βοήθειας στους πολίτες σε στιγμές κρίσης αλλά και για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών της κοινωνίας. Θα μπορούσαν, υπό προϋποθέσεις, να οδηγήσουν και στην αναγνώριση της αξίας της εργασίας και της κοινωνικής συνεισφοράς των γυναικών, που αφενός αποτελούν την πλειονότητα των εργαζομένων στα επαγγέλματα υγείας και φροντίδας, αφετέρου παρέχουν το κύριο όγκο της φροντίδας χωρίς αμοιβή στο πλαίσιο του νοικοκυριού. Είναι αυτές που επωμίστηκαν το μεγαλύτερο βάρος της αυξημένης κατ' οίκον φροντίδας, που γέννησαν οι έκτακτες συνθήκες του υποχρεωτικού εγκλεισμού.

Οι παραπάνω κατακτήσεις και νίκες εν μέσω πανδημίας δείχνουν ότι οι διεκδικήσεις των εργαζομένων και οι κοινωνικές αντιστάσεις δεν πάνε χαμένες.

Ακόμα περισσότερο, συντηρούν την ελπίδα ότι, μέσα στις πιο αντίξοες συνθήκες, μπορεί να γεννηθούν οι προϋποθέσεις για ένα καλύτερο, δικαιότερο και πιο συλλογικό αύριο.